

Kun Järvenpään yhteiskoulu syky syksyllä 1928 aloitti toimintansa, näytti sen tulevaisuus sangen valoisalta, sillä tällä oppilaitoksella tuntui silloin olevan kaikki edellytykset suoritua onnellisesti kahdesse ensimmäisestä luk7vuodesta, jotka jokaisen uuden yksityiskoulun on tultava toimeen ilman valtionapua. Olihan sillä käytettävänään ilman vuokraa asunto - sittemmin "Nahkalinnaksi ristyt yssä - maanviljelysneuvos Bjarne Westermareki rakennuttamassa huvilassa, tarpeellinen määrä teollisuus- ja liikelaitosten sekä yksityistenkin antamia kannatussitoumuksia, eräältä kansakoululta lainaksi saadut vanhat pulpetit, järvenpääläisten puuseppien lahjoittama muu kalusto, 42 tietojensa puolesta hyväksyttyä oppilasta I lk:lle sekä tarpeellinen omalta paikkakunnalta saatu opettajisto. Olipa maanviljelysneuvos Westermarck, jota täydellä syyllä voidaan pitää tämän kouluajatuksen herättäjänä toteuttajana, lahjoittanut koululle lisäksi 0,5 ha suuruisen tontti-alueen varsinaista koulutaloa varten.

Mutta tätä kaunista kevättä seuresi pian takatalvi, joka tuntui vakavasti uhkaavan nuoren oppilaitoksen koko olemassa oloa. Senhän aiheutti niinkuin muistettaneen paikkakunnalla seuraavana keväänä alkanut pulekausi, jonka vaikutuksesta ensin maanviljelysneuvos Westermarck ja hänen mukanaan suurin osa paikkakunnan nuorista teollisuus- ja liikelaitoksista joutui vararikoon ja siten kykenemättömiksi vastamaan koululle antamistaan kannatussitoumuksista.

Siitä että yhteiskoulu kuitenkin jäi eloon saamme kiittä sekä sen opettajia että johtokuntaa ensinmainitut olivat näet saaneet oppilaissean ja näiden välityksellä heidän vahhemmissaan ja tuttavissaan heräämään sellaisen kiintymyksen, voimmepa sanoa rakkauden tätä oppilaitosta kohtaan, että he olivat valmiit suuriinkin uhrauksiin sen pystyssäpitämiseksi; mm. he kustansivat koulussa oäeville lapsilleen pulpetit ja avustivat kaikin tavoin opettajia ja johtokuntaa arpajaisien ja juhlien toimeenpanossa sekä kannatusyhdistyksen jäsenien keruussa. Johtokunta taas puolestaan todettuaan, miten

2

yksimielisen kannatuksen laitos, jonka perustamiseen muutamat vaikutusvaltaisetkin paikkakuntalaiset olivat aluksi suhtautuneet joko eivän kieltäisesti tai ainakin suuresti epäillen, oli ensimmäisen toimintakautensa tuloksena saavuttanut, päätti rohkeasti ei ainoastaan jatkaa koulun toimintaa vaan myös ryhtyä toimenpiteisiin oman koulutalon aikaansaamiseksi kesällä 1930. Siinä mielessä tilattiin rakennusmestari Siikoselta piirustukset koulutaloa varten ja nimenomaan siten suunniteltuina, että se voitaisiin rakentaa neljässä eri vaiheessa sitä mukaa kuin luokkien lukumäärä lisääntyy ja varat sallivat.

Tämän suunnitelman mukaisesti taloa sitten ryhdyttiin rakentamaan, varovasti mutta määrätietoisesti. Kesällä 1930 saatiin pystyyn ensimmäinen neljä luokkaa ja tarpeelliset eteishallit sisältävä osa, josta siitäkin kuitenkin yläkerran sisustaminen jätettiin seuraavaan vuoteen, sillä Nakkalinna oli edelleen vaikkakin vukraa vastaan Kansallis-Osake-Pankin omistukseen joutuneena koulun käytettävissä. Kesällä 1933, jolloin koulu oli tulossa kuusi-luokkaiseksi rakennettiin jatkoa taas 1/4, joka sisälsi aluksi paitsi kaksi luokkahuonetta lisäksi poijakerroksessa opetuskeittiön, pesutuvan ja pannuhuoneen sekä ylimmässä kerroksessa, joka sekin oli lopullisesti tarkoitettu luokkahuoneeksi käytettäväksi, väliaikaisen voimistelun- ja juhlasalin, joka muodostui sen kautta että luokkien ja haalien väliset seinät jätettiin pois. Kesällä 1935, jolloin kaikki tähänastiset luokkahuoneet aina Nakkalinnaa myöten olivat käytössä, ja jolloin oli saatava tila myös seuraavana syksynä alkavalle neljännelle VIII luokalle, rakennettiin tämä nykyinen juhla- ja voimistelusalimme, joten toisen osanyläkertä voitiin järjestää luokkahuoneeksi.

Tähän päättyi eräs vaihe koulumme elämässä, jota voisimme kutsua ensimmäiseksi rakennuskaudeksi. Sen tuloksena oli 8-luokkainen koulu, jolla oli oma koulurakennus, joka yhdessä Nakkalinnan kanssa tyydytti vaikkakin hyvin vaatimattomasti 8-luokkaisen koulun tarpeet.

Vain ne, jotka tätä rakennustoimintaa ovat olleet läheltä seuraamassa, tietävät, mikä suunnaton määrä vaivannäköä, huolta ja uhrautumista on vaadittu johtokunnalta ja varsinkin niiltä johtokunnan jäseniltä, puheenjohtajalta pankinjohtaja Pekka Niimistöltä ja taloudenhoitajalta August Nysteniltä, molemmat jo nykyään vainajina, joiden harteilla näiden ra-

kennuspuuhien rahoittaminen ja johto lähinnä olivat. Ja toisaalta vain ne, jotka koulun opettajina ja muina toimihenkilöinä ovat po. aikakautena joutuneet koulua palvelemaan, tietävät, miten vaatimattomissa ja puutteellisissa oloissa opetustyötä tuona aikan oli tehtävä mutta myös, minkälaisia ilon aiheita silloin jokainen uusi saavutus, jokainen uusi lisäys koulun rakennuksiin kalustoon tai opetusvälineihin tämän suuren perheen asukkaille, sekä opettajille että oppilaille tuotti. Olisi erittäin mielenkiintoista ~~ginnän~~ hieman lähemmin kuvailla juuri näitä puolia tuon enesimmäisen 8-vuotiskauden elämässä, mutta käytettävänä oleva aika ei sitä myönnä.

Se vain tulokoon sanotuksi, että varsinkin rakennustoiminnan rahoittaminen tuotti johtokunnalle tavattoman paljon pään vaivaa ja huolta. Mutta niistäkin suoriuduttiin sentään aina kunnialla, sillä paikkakunnan ja ympäristön rahaleitokset, Kansallis-Osakepankki, Helsingin Osakepankki, Tuusulan Säästöpankki ja Mäntsälänkin Säästöpankki sekä lisäksi Kansakoulunopettajin leksi- ja orpokassa olivat valmiit antamaan luottoa, kun johtokunnan jäsenet olivat henkilökohtaisesti takaamassa koulun lainoja. Rakennustoiminnan ~~rahoittaminen~~ rahoittamista helpotti sitä paitsi se, että nämä rakennusvaiheet suoritettiin joko pula-aikana tai heti sen jälkeen, jolloin työpalkat ja rakennustarvikkeiden hinnat olivat melko alhaiset, jotenka rakennuskustannukset ja niin ollen ^{koulun} myös rakennusvelat pysyivät sangen kohtuullisina, mihin vaikutti myös se, että rakennustoiminnan johdossa olivat juuri yllämainitsemani johtokunnan jäsenet, jotka olivat hyvin perehtyneet rakennusalaan.

Mitä taas tulee koulun tulojen ja menojen tasapainossa pitämiseen jota pula-aikana kylläkin vaikeutti valtion avustusten ja kuntien ^{verraten} apurahojen pieneneminen, niin sille olivat hyvänä vastapainona runsaat oppilasmaksutulot seurakuksena oppilastulvasta - ei ainoastaan I luokalle vaan ylemmillekin luokille - joka saa selityksensä ainakin osaksi koulun käytännöllisluonteisesta ohjelmasta, jolle varsinkin

4.

maanviljeliäpiireissä annettiin arvoa, osittain siitä mm lämpimästä molemminpuolisesta luottamuksellisesta suhteesta, joka koulussamme vallitsi opettajain ja oppilaiden välillä ja johon suuresti vaikutti se huolenpito ja ylimääräinen ohjaus, jota kielissä ja matematiikassa heikot oppilaat saivat korvaukset näiden aineiden ~~opettajiltaan~~ ja muiltakin opettajilta.

Vaikka koululla olikin v. 1935 suoritettuna kolmannen rakennusvaiheen jälkeen joten kuten kahdeksan luokan tarpeita tyydyttävät rakennukset, oli niissä kuitenkin vielä sängin paljon puutteita ja toivomisen varaa. Sen vuoksi johtokunta suunnitteli neljättä rakennusvaihetta kesäksi 1940. Mutta sen toteuttamisen esteeksi tulivat talvi- ja jatkosodat, jotka sitä paitsi aiheuttivat siirtoväen paikkakunnalle asettumisen johdosta niin suuren oppilaslisäyksen, että koulussamme lv. 1934⁶ - 47 oli jo seitsemän rinnakkaisluokkaa osastoa, siis yhteensä 15 luokkaa ja oppilasmäärä 430. Niinpä johtokunta, jonka puheenjohtajaksi pankinjohtaja Piimestön kuoleman jälkeen oli tullut rovasti Väinö Mutru, antoikin v. 1948 prof. A. Pernajan tehtäväksi uusien rakennuspiirustusten laatimisen, joihin sisältyi ensin koulurakennuksen jatkaminen kolmikerroksisella osalla ja sitten kaksikerroksisen osan korottaminen kolmikerroksiseksi, jolloin koululle saataisiin tarpeelliset luokkahuoneet ja muut välttämättömät oppisalit 15 luokkaa varten.

Mutta kun tämän suunnitelman toteuttaminen olisi aiheuttanut ainakin 30 milj. markan kustannukset, jommoisen summan lainaksi saaminen osoittautui siihen aikaan aivan mahdottomaksi, päätettiin -luksi tyytyä vain edellä mainitun jatko-osan rakentamiseen, jonka senkin laskettiin tulevan maksamaan n. 20 milj. mk. Opettajain ja oppilaiden sekä koulun ystävien myötävaikutuksella alettiin kerätä pohjaa rakennusrahostolle järjestämällä myyjäisiä, vappujuhlia, mannekininäytöksiä ja jätöpaperikeräyksiä, joilla keinoilla saatiinkin

kokoon muutamia satojätuhansia markkoja. Mutta vasta v. 1952, sen jäl-
 keen kun Järvenpäästä oli tullut kauppala, aukeni mahdollisuus tähän
 tarkoitukseen tarvittavan luotonkin saamiseen sen kautta että kauppalan
 valtuusto sitoutui takeamaan Kordelinin säätiön lupaan 16 milj. mk:n
 lainan. Kun kuitenkin sekään ei vielä olisi riittänyt edes tuon ensim-
 mäisen rakennusvaiheen suorittamiseen, oli löydettävä joitakin lisä-
 keinoja vajauksen täyttämiseksi. Tämän tai ainakin huomattavan osan
 siitä tuottivat metäsnomistajien ja kuorma-auton omistajien luonnossa
 luseamat avustukset. Ja näin taas yhteistoimin saatiin tuo kolmiker-
 roksinen jatkorakennus syyslukukauden 1952 loppuun mennessä pystyyn
 helsinkiläisen/
 Vasa OY:n urakoimana ja vepeuduttiin vuokrahuoneista ja iltpäivä-
 vuoroista, joihin sotein aikana ja niiden jäkeen tapahtunut oppilasmää-
 rän voimakas lisääntyminen oli pakottanut.

Mutta tälläkään lisäyksellä, jonka jälkeen koululla oli käytettä-
 vänään päärakennuksessa 12 luokkahuonetta, ei vielä koulun huoneusto-
 tarve ollut autettu, sillä I luokalle pyrkijäin lukumäärä yhä vain kas-
 voi nousten eräinä vuosina jo n. 180:een, jotenka oli siis aivan ensi
 tilassa saatava tavalla tai toisella toteutetuksi tuo viimeinenkin ra-
 kennusvaihe, joka sekin tulisi maksamaan ainakin 12 milj. mk. 5 milj.
 merken luotto tarkoitusta varten luvattiin Yksityiskoulujen eläkekassast
 Mutta mistä loppu? Tällä kertaa tuli avuksi Tuusulan Säästöpankki, joka
 lupasi myöntää koululle tapreellisen luoton, jos oppilaiden vanhemmat
 talletteisivat säästöjään sanottuun pankkiin sitävasteavan summan. Mikä
 sitten tapahtuikin sillä seurauksella, että tämä viimeinenkin ake-
 nusvaihe saatiin ~~toteutetuksi~~ toteutetuksi. Vieläpä kun Järvenpään Osuus-
 kassekin myönsi koululle 2 milj. markan lainan, voitiin vanha, muisto-
 rikas Nahkelinna hajottaa ja sen tilalle ja osaksi sen eineksesta ra-
 kentaa pieni lisäreke nus, jossa on vahtimestarin asunto sekä poikien
 veisto- ja tyttöjen käityösali ja kun vielä oppilaiden vanhemmilta se-
 koulun entisiltä oppilailta saatiin 10.000 markan suuruisina korottmina

lainoina yhteensä n. 2,5 milj. mk ja koulun ~~toiminta~~ toimittama Järvenpää-teos "Koulujen kauppala" sekin tuotti nettoa n. 650.000 mk, niin voitiinpa vielä täydentää koulun irtaimistoaikin ja suorittaa eräitä välttämättömiä sisustustöitä sekä hankkia koululle keskusradiokin, jolle näyttää tulevan hyvinkin monipuolinen käytäntö.

Näistä kahdesta viimeisestä rakennusvaiheesta sekä käsityö- ja vahtimestarin asunnon aikaan saamisesta koulumme saa aivan ratekisevasti kiittää johtokuntaa me nykyistä puheenjohtajaa toimitusjohtaja K. Valasmaa, joka v. 1950 rovasti Mutrun siirrettyä Vihtiin sai hoidettavakseen ei ainoastaan puheenjohtajan tehtävän, vaan vieläpä v:sta 1954 myös taloudenhoitajan tehtävät.

Monia muitakin sangen mielenkiintoisia puolia kuin koulun rakennuskysymys tekisi mieleni tässä historiikissa muistella. Tällaisia muistettavia puolia olisivat esim. koulussamme opiskelleiden oppilaiden lukumäärä eri aikoina heidän kotipaikkansa ja vanhempainsa armatti sekä tulokset heidän opinnoistaan, ylioppilaskirjoitukset, koulussa suoritettut tarkastukset ym. mutta kun käytettäväkseni myönnetty aika on jo loppuun kulunut, tyydyn näissä ja monissa muissa koulumme elämän tämän 25-vuotiskautena koskevilla asioilla vain viitteamaan koulumme äsken ilmestyneeseen 25-vuotiskertomukseen, joka 150 mk:n hinnasta on jokaisen asianharrastajan saatavissa.

Tällaisessa tilaisuudessa, johon jonkin koulun oppilaat kokoontuvat virkistämään kouluaiakisia muistojaan ja jossa sen vuoksi varmaankin sana "muistatko" on ehkerimmin viljeltyä, ei ole myöskään unohdettava niitä vainajia, jotka kouluaikana keskuudestamme kukkeimmassa nuoruudessaan temmittiin. Siihen nähden, miten monta oppilasta koulussamme on ollut (yhteensä 2169) heidän lukumääränsä on harvinaisen pieni, sillä rahanomaisissa oloissa kuolleita on vain 7, nim. Toini Nysten, Mauri Hornanheimo, Pentti Talvela, Pentti Mikkola, Eevi Järvinen, Eero Kolehmainen ja Helmi Tyllinen. Lisäksi tulevat sodissamme kaatuneet 5

7

sankarivainajaa, nim. Helge Friberg, Erik Lahti, Paul Lundqvist, Torsti Metsola ja Unto Mäkelä, jotka joutuivat jo koulupoikina antamaan raskaan uhrin rakastamansa isänmaan vapauden ja itsenäisyyden hyväksi. Useimpien näiden vainajain kuolemasta on jo kulunut niin pitkä aika, että nykyiset oppilaspolvet eivät tiedä heistä mitään. Mutta tässä tilaisuudessa on varmaan läsnä monia heidän luokkatovereitsankin, jotka muistavat, miten syvän kaipauksen heidän ennenaikainen poismentonsa jätti sekä kouluteovereiden että opettajien mieliin. Omistamme seisaalleen nousten hiljaisen hetken kaikkien näiden nuorten vainajain muistolle.

Kun näitä koulumme ensimmäisen neljännesvuosisadan vaiheita ajattelemme, tekee mieleni sanoa, että ne ovat taas uusi todistus siitä, miten Suomen kansasta on aina silloin, kun on kysymys sen kulttuuriterpeen tyydyttämisestä, löydettävissä miehiä ja naisia, jotka ovat valmiit ~~suunnattomasti~~ suuriinkin ponnistuksiin ja uhrauksiin ja miten vähilläkin voimilla voidaan saada suuria aikeita, silloin kun ne liittyvät yhteen saman päämäärän hyväksi työskentelemään. Tämä uljas koulutalo jonka ei enää tarvitse hävetä ympärillään olevien koulupalatisten ja muiden komeiden rakennusten rinnalla, olkoon muistuttamassa sekä nykyisille että vastaisille oppilaspolville aina kaukaiseen tulevaisuuteen asti siitä suunnattomasta kiitollisuudenvelasta, jossa he ovat niille miehille ja naisille, joiden työn, ponnistuksen ja uhrauksen tuloksena tämä oppilaitos on perustettu ja kehitetty semmoiseksi, jommoisena sen nyt näemme. Nuori kauppamme ympäristöineen voi olla onnellinen siitä, että sillä on syntymästään lähtien käytettävänä nuorisoa varten tällainen oppilaitos.